

Skötselplan för naturreservatet Haboskogen i Habo kommun

Syfte med områdesskyddet

Att för framtiden bevara och utveckla ett naturskogsartat område med dess flora och fauna och naturliga successioner. Markområdet skall i huvudsak lämnas orört och till fri utveckling.

Syftet är också att låta områdets geologiska processer fortgå utan mänsklig påverkan så att dess representativa och karakteristiska utformning och dess höga geologiska värde bibehålls.

Ändamålet är även att, inom ramen för nämnda syften, ge möjlighet till naturupplevelser och naturstudier inom området.

Beskrivning av området

Administrativa data

Objektnamn	Haboskogen
Objektnummer	06-1379
Skyddsform	Naturreservat
Beslut om Natura 2000	Ja (SE0310534) och (SE 0310432)
Län	Jönköping
Kommun	Habo
Socken	Gustav Adolf
Naturgeografisk region	Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida
Karta	Terrängkarta: 7D NO, 7E NV Fastighetskarta: 073 59, 074 50
Lägesbeskrivning	Reservatet är beläget längs Vätterstrandens, cirka 5 km norr om Habo
Fastigheter	Haboskogen 1:6
Markägarkategori	Staten (Naturvårdsfonden)
Gräns	Enligt Länsstyrelsens beslut om bildande av naturreservatet Haboskogen 1996-06-06
Förvaltare	Länsstyrelsen i Jönköpings län
Areal	8,3 ha land. 35,6 ha vatten.
Markslag	
Skogsmark	8,3 ha
Vatten	35,6 ha

<i>Naturtyper</i>		<i>Natura 2000-habitat</i>	
Granskog	7,8 ha	Västlig taiga	7,8 ha
Oligotrof sjö	35,6 ha	Oligo-mesotrofa sjöar med strandpryl, braxengräs eller ettårig vegetation på exponerade stränder	35,6 ha
Plantskog	0,5 ha		

Topografi, geologi och hydrologi m.m.

Naturreseptatet utgörs av en välutvecklad erosionsbrant längs Vätterstranden mellan Hornåns och Lufseäckens dalgångar samt ett 36 ha stort område av Vättern. Jordmånen är sand. Nivåskillnaden mellan högsta punkten och vattenytan är cirka 25 meter. Området är cirka 1,3 km långt. Ovanför sandbranten ingår, i reservatet, en smal remsa av platån vilken tillhör ett vidsträckt deltaplan. Genom platån skär raviner som ibland är vattenförande. Området delas av den fossila bäckravinen Friaredalen (Fröadalen) i en nordlig och en sydlig del. Lufseäckan och Hornån rinner i längre och djupare raviner. Reservatsgränserna går mitt i dessa bäckar varför två halva raviner ingår i reservatet. Erosionen i strandbrinken är kraftig. Stora skredärr bildas under vintern då vatten sätter sandmassorna i rörelse. Nakna sandytor visar på färsk ras. Äldre sår har börjat läkas och träd etableras. I norr och söder syns en tydligt markerad åsrygg.

Vätterns vatten är mycket klart och näringsfattigt. Omsättningstiden är hela 60 år. Sjön är djup och vattnet är kallt. Vättern ligger i en förkastning med tydliga strandbranter. Det största djupet inom reservatet är drygt 3 meter

Erosionsbranten har sitt ursprung ifrån Baltiska issjöns avtappning. Avsänkning ledde till att åar och bäckar fick ett brant fall i sitt nedre lopp så att djupa ådalar och branta bäckraviner bildades. I de blottade strandslänterna mellan vattendragen uppstod skred och ras. Den ännu fortgående landhöjningen är snabbare i norr än i söder. Tippingen gör att vattenytan stiger söder om avloppspunkten i Motala ström och sjunker i norr. Vattenytan stiger således mest i Vätterns sydligaste del. Erosionen i vattenlinjen fortgår därför än i dag.

De karakteristiska sandavlagringarna och den välutvecklade erosionsbranten ner i Vättern ger området ett mycket högt geologiskt värde.

Historik och markanvändning

Skogen i branten har stått tämligen orörd under lång tid. Plockhuggning har skett på vissa mer lättåtkomliga partier.

Från platån ned till sandstranden i norra delen av reservatet finns en hålväg. Nere vid Hornåns mynning finns det betongfundament för att minska sedimentationen vid åmynningen. Den intilliggande stranden är röjd för notfiske.

Området blev naturreseptat 1996.

Växt- och djurliv

Branten mot Vättern har ett varierat och olikåldrigt trädskikt med stort inslag av lågor i olika nedbrytningstadiet samt torrakor och högstubbar. Många vindfällen orsakades av snöstormen 1995. I branten är det kontinuerliga störningar av sandskred vilket ger stort lövinslag och gott om död ved, både på land och i vattnet. Det rika utbudet av tämligen färsk, död ved gör området värdefullt för vedinsekter. Längs stranden växer främst gråal, som här har sin sydgräns i Sverige. Gråalen kommer in som pionjärträd i äldre skredärr som börjar läkas. Solexponerade sandskärningar är värdefulla för bl.a. sandsteklar. Övrigt förekommande trädslag i branten är rönn, björk, sälg, asp och ek.

På det plana partiet ovanför branten växer likåldrig tall (cirka 100-årig) med inslag av gran, som dominerar i den norra delen och i ravinerna. Ca 200-åriga bredkroniga gamla tallar finns i den norra delen. Buskskiktet är glest med främst en, hassel och brakved, men även berberis förekommer. Fältskiktet domineras av bärris och ljung. Flera av gammelskogens växter återfinns som t.ex. plattlummer, knärot, grönpörla, ryl och linnea. Rylen är känd genom belägg från 1870-talet och nyligen återfunnen vid stigen i den norra delen av reservatet, vid stigen. 16 plantor växte här 2004, varav tre blommade. Rylen, som är rödlistad (kategori VU), behöver öppen gles tallskog med tunt humusskikt och ingen konkurrens av blåbär, ömbräken och gräs. I reservatet växer också skavfräken.

Hornåns södra ravinsida ingår i reservatet, liksom norra stranden av Lufsebacken. Hornån har ett ganska lugnt nedersta lopp. Markvattnet är ytligt och rörligt vilket ger en rikare kärleväxt och mossflora. Strömstare är observerad i ån. En ganska ung (cirka 60-årig), välsluten och flerskiktad blandskog växer kring ån inom svämzonen. Gråal, glasbjörk och klipbal dominerar bland lövträden. Gran har vandrat in i stort antal men en hel del har stormfällts. Det finns en del klen, död ved. Blandskogen skuggas av den höga sandbrinken mot Vättern vilket bidrar till hög luftfuktighet. I Hornån, Lufsebacken och Friaredalens djupa raviner växer en lundartad flora. Vid Hornåns mynning växer bl a svärdsilja, skogssäv och skärmstarr och på en liten sandstrand växer sandstarr och strandråg. Här har nedfallna träd tagits bort. Vid Lufsebacken växer bl a lundelm, alm och lundarv.

I väster avgränsas reservatet av ett område med ca 20-åriga tallplanteringar. Ca 0,5 ha av dessa planteringar sträcker sig in i reservatet. I söder gränsar området till en mindre hamnanläggning vid Lufseåns mynning och i norr mot Hornån.

Hornån är påverkad av försurning och kalkas regelbundet sedan 1984. I syfte att följa kalkningens effekter har det skett en rad undersökningar av bottenfauna, vattenkemi och fiskfauna. I ån finns vätteröring, harr, lake, mört, bergsimpa, signalkräfta samt den ovanliga arten flodnejonöga. Lufsebacken är inte påverkad av försurning och är därför inte lika välundersökt som Hornån.

Hornån utgör ett av Vätterns viktigaste reproduktionsområden för både vätteröring och harr. Även Lufsebacken hyser vätteröring.

Vättern hyser en lång rad rödlistade arter av fisk och evertetrater som sjösyrsa, flodnejonöga och asp. Det finns också ishavsrelikter som röding, nors, hornsimpa, vitmärta och pungräka. Det har inte skett några vattenstudier i reservatet i själva Vättern, utom i Sjöbo strax norr reservatsgränsen. Här har

man hittat arten nissöga, som trivs på renspolade sandbottnar. Den litorala, strandnära zonen i Vättern påminner mer om de stora norrlandsälvarna än om andra sjöar i södra Sverige p g a Vätterns kalla vatten.

Strandzonen längs Vättern är värdefull som uppväxtområde för öring och harr. Viktiga element är lövträd, framförallt al, som står nära vattnet. Grenarna hänger ut över vattnet och skuggar vattnet. Nedfallna grenar, träd och frilagda trädrötter utgör lämpliga födosöksplatser för både harr och öring.

Området ingår i en studie av granbarkborrar i Södra Vätterbygden.

Kända förekomster av signalarter och rödlistade arter finns samlade i bilaga 1b.

Friluftsliv

Området har en tilltalande landskapsbild och en spännande natur. Reservatet är tämligen välbesökt av badgäster sommartid.

Möjlighet finns att parkera längs väg 195, där en skogsbilväg leder fram till reservatets norra del. Vägen är dock avstängd med en låst bom och det är inte heller skyltat från väg 195. Informationsskyltar saknas i reservatet.

På platån, ovanför branten, finns en liten stig genom området som går parallellt med Vätterstranden. Utsikten över Vättern är fin. Bitvis delar den upp sig på flera stigar och ibland är den svår att hitta. I den södra delen går den i reservatsgränsen. Den leder ner till Lufseån och korsar stigen som går till den södra delen av reservatet. I den norra delen finns en gammal hålväg ner till en cirka 200 meter lång sandstrand vid Vättern. Ytterligare små stigar löper genom området, t ex längst vattendragen.

Källförteckning

Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1996. Beslut. Naturreservatet Haboskogen i Habo kommun.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1996. Skötselplan för naturreservatet Haboskogen.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1999. Nyckelbiotopsinventering av skyddade områden i Jönköpings län.

Vätternvårdsförbundets hemsida

Mål och åtgärder för skötsel av reservatet

Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Reservatsområdet är indelat i två skötselområden, vilka utgår från den skötsel som ska genomföras.

Skötselområde 1 – Skogen		8,3 ha
Naturtyp:	Tallskog	7,8 ha
	Tallplantering	0,5 ha
Natura 2000-habitat:	Västlig taiga (9010)	7,8 ha

Beskrivning

Området utgörs av en välutvecklad erosionsbrant längs Vätterstranden mellan Hornåns och Lufsebackens dalgångar. Mitt i området löper en fossil bäckravin. I ravinerna växer en mer lundartad flora och inslaget av gran är stort. Den har dock svårt att få fäste eftersom markvattnet ligger så högt och de gärna faller när de blir äldre

Efter avverkningarna utanför reservatet har förekomsten av örnbräken ökat i reservatet och i de södra och mellersta delarna domineras fältskiktet av den. Samma utveckling skymtar också i de nordligaste delarna. Örnbräken riskerar att konkurrera ut den känsligare kärlväxtfloran. I de allra sydligaste delarna är skogen tätare och örnbräken har inte kunnat breda ut sig på samma sätt som i norr. Avverkningarna har också orsakat avsevärda vindfällningar i hela området vilket ger reservatet ett något söndertrasat intryck.

I norra delen finns en tät tallplantering (delområde 1a) med 3-4 m höga tallar.

Bevarandemål ¹

- Utbredningen av naturskogsartad tallskog (västlig taiga) ska vara minst 7,8 ha.
- Död ved ska förekomma med minst 30 m³/ha (lågor och torrträd, diameter >10 cm), varav minst 3 m³/ha utgörs av grova lågor och torrträd (diameter > 25 cm).
- Tall ska utgöra minst 70 % av virkesvolymen.
- Solbelysta sandytor ska förekomma.
- Ryl förekommer på minst 5 platser med minst 10 plantor på varje ställe.

Skötselåtgärder

- Gran avverkas eller ringbarkas vid behov.
- Gran och örnbräken ska bekämpas på ryllokalerna.

¹ Bevarandemål anges för att mäta och följa upp den biologiska kvaliteten. Ett problem är att det i många fall saknas bra kunskapsunderlag för vad som är god biologisk kvalitet. Ny kunskap kan medföra att de uppsatta målnivåerna ändras. Avvikelse från upp satta bevarandemål behöver inte resultera i omedelbara skötselåtgärder.

- I tallplanteringen inom *delområde 1a* görs senast 2010 en avverkning. Avverkningen görs så att bestånden ser oregelbundna ut. Enstaka grövre träd av tall och löv kan frihuggas och luckor huggs ut. Av det som avverkas lämnas ca 5m³sk till liggande död (av de grövsta träden) och eventuell resterande del forslas ut, om detta är möjligt utan att skada naturvärden i kringliggande bestånd. Vid behov kan stående död ved skapas.

Upplysning

Fiskearrendatorn äger rätt att på två områden längs stranden ta bort träd och buskar för notfiskets bedrivande i enlighet med fiskeavtal. Områdena som vardera är cirka 100 meter är markerade på avtalskarta. Borttagna träd ska läggas vid sidan om området.

Skötselområde 2 – Vättern

35,6 hektar

Naturtyp:	Oligotrof sjö	35,6 ha
Natura 2000-habitat:	Oligo-mesotrofa sjöar med strandpryl, braxengräs eller ettårig vegetation på exponerade stränder	35,6 ha

Beskrivning

Området omfattar en strandnära del av Vättern från Hornån i norr till Lufsebacken i söder och ca 300m ut i sjön. Vattnet i Vättern är klart och kallt och vattenkemin är god. Många träd har fallit ut i vattnet och strandzonen är ett viktigt område för öring och harr. Vid den röjda stranden vid Hornåns mynning sker notfiske.

Bevarandemål

- Miljömål för Vättern är fastställda och kan läsas i vattenvårdsplan Vättern 1996.

Skötselåtgärder

- Vätterns vattenvårdsförbund arbetar med olika typer av monitoring. Åtgärder av flera skilda slag fortgår inom sjöns avrinningsområde. Skötseln av reservatet bedöms vara positiv för vattenkvaliteten genom att marken hålls beskogad vid sjökanten och i princip alla träd och grenar som faller i vattnet får ligga kvar.

Friluftsliv och gränser

Beskrivning

Området är markerat enligt Naturvårdsverkets anvisningar. Gränser i vattnet finns angivna på sjökort och båtsportkort. I terrängen är de markerade med stolpar och på träd.

Bevarandemål

- En informationstavla som innehåller karta över området, information om reservatets naturvärden, reservatsföreskrifter för allmänheten samt delar av allemansrätten ska finnas vid reservatsgränsen i norr.

- Det ska finnas en underhållen stig.
- Naturreservatets gränser ska vara markerade enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

Skötselåtgärder

- Hänvisa besökare till den norra skogsvägen från väg 195 och vidare från den en tur- och returstig till Friaredalen. Den södra skogsvägen till Vättern ska inte vara rekommenderad. Stigen längs reservatsgränsen söder om ravinen stängs av. Markera upp den rekommenderade stigen med orange färg på träden och ledskyltar i stigmorsningar med de stigar som inte längre ska rekommenderas.
- Ordna en enkel bänk vid stigens slut, vid ravinens kant med utsikt över Vättern.
- Se över gränsen.
- Anordna information i reservatet

Dokumentation och uppföljning

Uppföljning av skötselåtgärder

Alla skötselåtgärder som utförs inom reservatet ska dokumenteras, skriftligt och med foto. I dokumentationen ska framgå vilka åtgärder som genomförts och när de genomfördes, samt vem som utförde åtgärden.

Uppföljning av bevarandemål

En fördjupad uppföljning av naturvärdena i reservatet och de uppsatta bevarandemålen ska ske. På nationell nivå pågår arbete med att ta fram uppföljningsmetodik för Natura 2000-områden. Uppföljningen av reservatet ska ske med motsvarande metodik. En första undersökning ska ha genomförts senast 2007.

Rylpopulationen följs upp på lämpligt sätt.

Förutom uppföljning av områdets naturvärden ska besöksstryck och slitage dokumenteras och följas upp på lämpligt sätt.

Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras när tillsynen eller uppföljningen indikerar att behov finns.

Finansiering

Länsstyrelsen i Jönköpings län ansvarar för finansieringen av åtgärder enligt denna plan.

Bilagor

- 1a Skötselplankarta
- 1b Artlista
- 1c Lista över åtgärder